

Självordsförsök i Sverige

Data: 1987-2016

GUO-XIN JIANG

GERGÖ HADLACZKY

DANUTA WASSERMAN

Självordsförsök i Sverige

Innehåll

Statistik över självmordsförsök i Sverige	3
Självordsförsök i Sverige	5
Totalt	5
Män	8
Kvinnor	10
Samband mellan självmordsförsök och självmord bland unga	12

Statistik över självmordsförsök i Sverige

En uppgift för NASP – Nationellt centrum för suicidforskning och prevention av psykisk ohälsa, vid Karolinska Institutet samt Stockholm Läns Sjukvårdsområde (SLSO), är att följa utvecklingen av självmordsförsök och självmord i Stockholms län och Sverige, och att även följa utvecklingen av självmord i Europa och världen i övrigt. En gång om året presenterar NASP aktuella data över självmordsförsök och självmord. Rapporten om självmord i Stockholms län och i riket 1980-2016 kan hämtas på NASP:s hemsida. (www.ki.se/nasp)

I denna rapport behandlas självmordsförsök i Sverige under åren 1987-2016. Uppgifterna hämtas från Socialstyrelsens patientregister och bearbetas vidare vid NASP. Patientstatistiken omfattar de personer som fått slutenvård på sjukhus för självmordsförsök – den täcker alltså inte alla självmordsförsök. Enkätundersökningar i befolkningen kan ge skattningar av mörkertalet, dvs. omfattningen av självmordsförsök som inte leder till sjukhusvård. En skattning är att de som vårdas på sjukhus utgör omkring 60% av alla självmordsförsök.

Resultaten i rapporten grundas på antalet personer (ej antalet självmordsförsök) som under ett visst år slutenvårdats på sjukhus för självmordsförsök, och som senare under samma år blivit utskrivna från slutenvården (baserat på årlig persondata samt utskrivningsdatum hämtat ur Patientregistret). Någon hänsyn till att personen kan ha skrivits ut från sjukhuset mer än en gång (vid upprepade försök) under ett visst år, tas alltså inte.

Vid jämförelser av självmordsförsök över tid, kan utfallen påverkas av förändringar vad gäller behandlingsmetoder - förbättrad behandling vid exempelvis överdosering av läkemedel kan innebära att färre behöver läggas in på sjukhus, vilket då leder till färre registreringar. Vidare kan en viss eftersläpning i rapportering/registrering förekomma, vilket gör att antalen för de olika åren succesivt justeras. Rapportens resultat grundas på senast tillgängliga information för samtliga år.

En annan aspekt att ta hänsyn till när det gäller att bedöma betydelsen av självmordsproblematiken i Sverige är den överlappning som finns mellan självmordsförsök och självmord genom att en betydande andel av personer som försökt ta sitt liv senare avlider genom fullbordat självmord.

I rapporten återkommer följande uttryck:

Självordsförsök: Uppgifterna om självordsförsök kommer från Socialstyrelsens patientregister och omfattar (enligt ovan) alla personer som någon gång under året skrivits ut från slutenvården med självordsförsök som huvuddiagnos (säker eller osäker diagnos).

Självordsförsökstal: Antalet personer med självordsförsök per 100 000 invånare under ett år, i hela eller delar av populationen.

Könskvot: Mäns självordsförsökstal/kvinnors självordsförsökstal.

Säkra självordsförsök: Uppsåttligt självtilfogad skada, kod E950-E959, enligt ICD-8 och ICD-9 klassifikationen. Från och med 1 januari 1997, avsiktlig självdestruktiv handling, kod X60-X84 enligt ICD-10 klassifikationen. ICD står för International Classification of Diseases. Analyser visar att klassificeringen av självmord och självordsförsök nästintill 100 procentigt överensstämmande mellan de två systemen.

Osäkra självordsförsök: Oklarhet om skada uppkommit genom olycksfall eller uppsåt, kod E980-E989, enligt ICD-9 klassifikationen. Från och med 1 januari 1997 enligt ICD-10 klassifikation, skadehändelse med oklar avsikt, kod Y10-Y34.

Vid jämförelser mellan olika diagram bör noteras att skalorna kan skilja sig åt mellan olika diagram.

Självordsförsök i Sverige

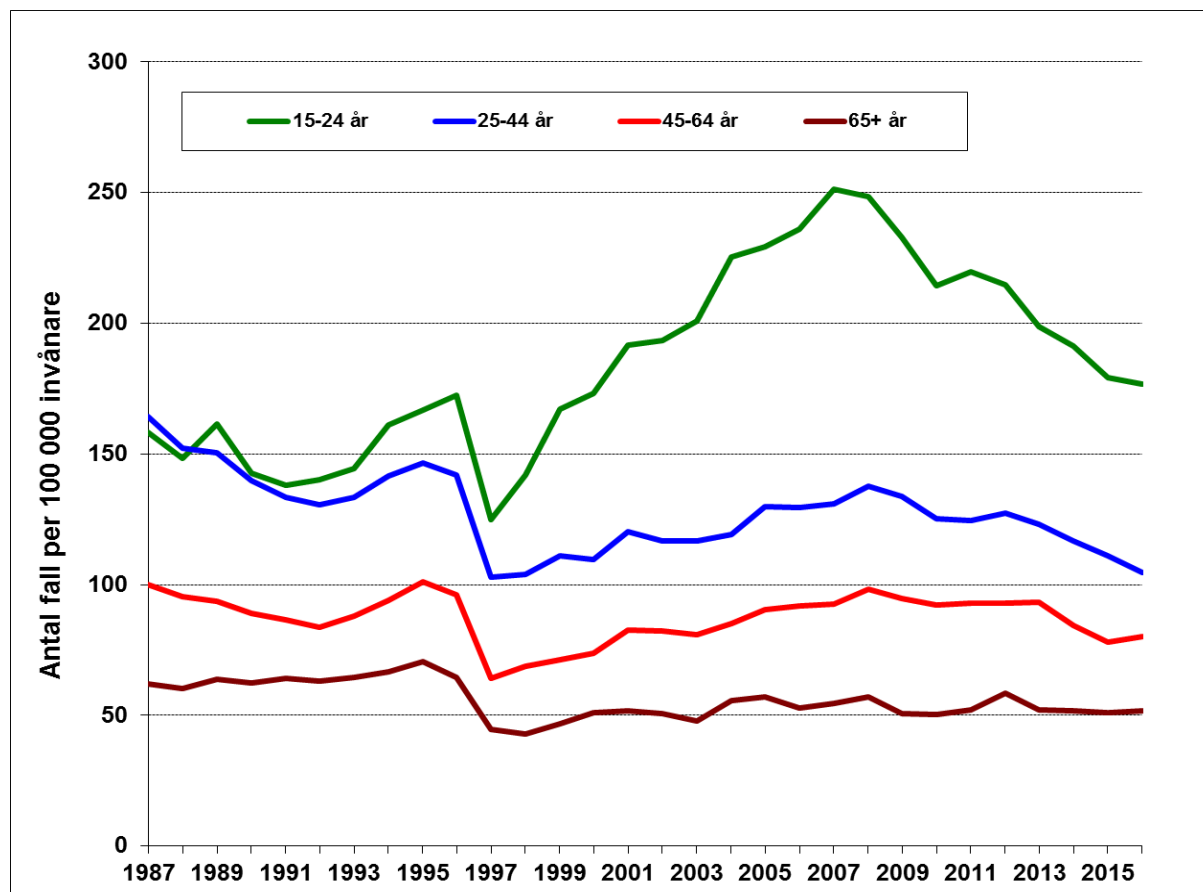
Totalt

Självordsförsök skiljer sig betydligt från fullbordade självmord. I statistiken syns detta bäst i den olikartade fördelningen i befolkningen av de två företeelserna.

Det finns ingen heltäckande statistik över självmordsförsöken, eftersom dessa i många fall aldrig kommer till någon myndighets eller vårdgivares kännedom, vilket betyder att mörkertalet är stort. Tabellerna här visar statistik över de fall som vårdats i psykiatrisk eller somatisk slutenvård. Därmed påverkas siffrorna av sådana faktorer som tillgången till vårdplatser, vårdpraxis d v s valet mellan sluten eller öppen vård, m.m. och bör därför tolkas med försiktighet.

Självordsförsökstalet för 2008 är det högsta som registrerats under observationsperiodens 29 år – 126 per 100 000 invånare, motsvarande 9 653 personer (15 år och äldre) som behandlats i sluten vård för självmordsförsök.

Helt klart är att antalet personer med självmordsförsök är många fler än antalet fullbordade självmord. För varje självmord registreras ca fem slutenvårdade självmordsförsök. Minst lika många oupptäckta eller oregistrerade fall antas komma därtill.

Självordsförsök (säkra och osäkra) i Sverige per 100 000 invånare i olika åldersgrupper.

Antal personer som skrivits ut från slutenvård.

Självordsförsök är vanligare bland yngre än medelålders och äldre personer, medan det förhåller sig tvärtom när det gäller självmord.

Den tydligaste förändringen under observationsperioden är den uppåtgående trenden för personer mellan 15 och 24 år, där självmordsförsökstalen för 2007 är de högsta för åldersgruppen under perioden. Ökningen för de yngsta gäller för nästan hela perioden 1987-2007, därefter minskar tydligt under de senaste åren.

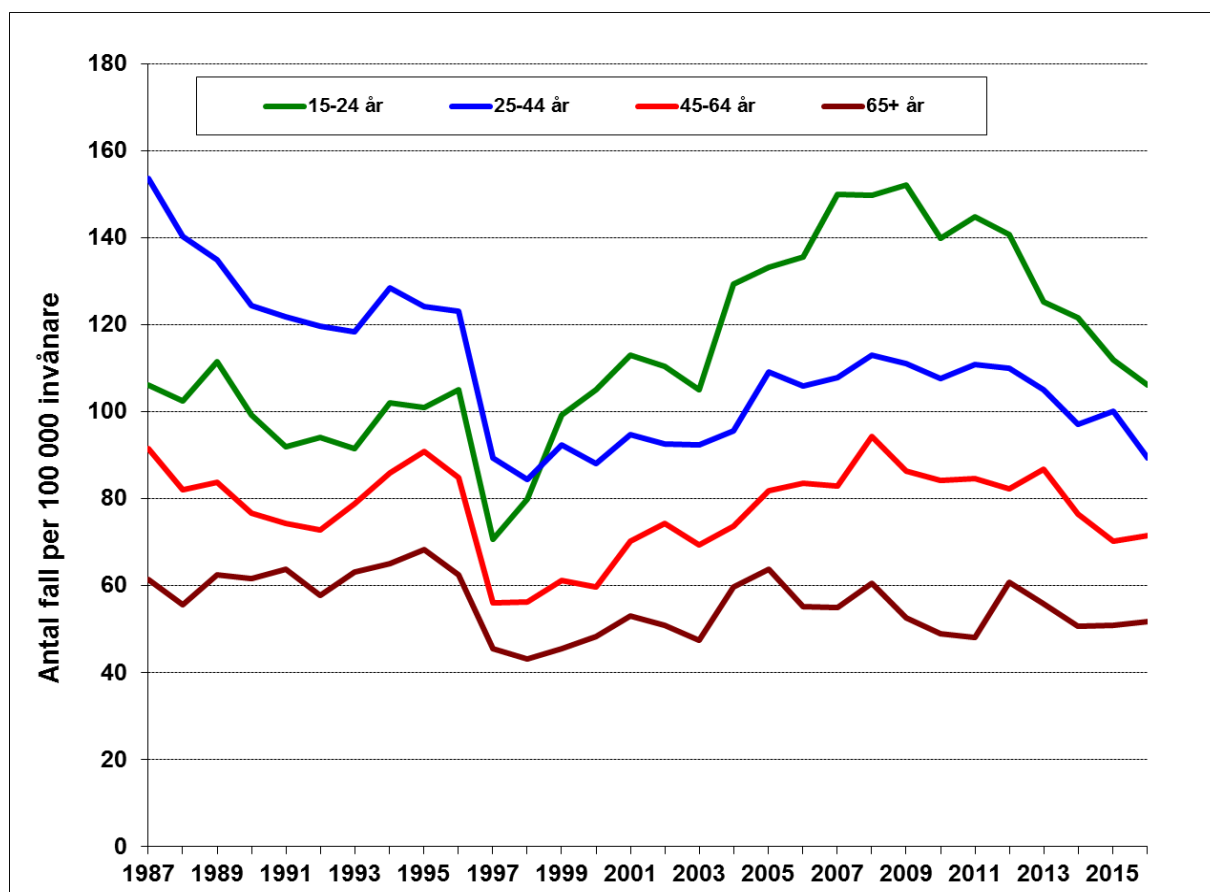
För övriga åldrar, personer 25 år och äldre, ligger nivåerna idag lägre än tidigare (1987-1997), beroende på den nedgång som inträffade mellan 1996-97, som kanske orsakades av ofullständiga data i patientregistret. Efter nedgången tenderar självmordsförsökstalen att stiga även för dessa åldersgrupper. Mellan åren 1996-97 finns en observerad minskning i frekvensen av självmordsförsök. Denna nedgång är svårtolkad: den skulle kunna bero på en faktisk minskning i antalet självmordsförsök, men det kan också bero på ändrade rutiner i vården för antagning av självmordsförsökspatienter vilket skulle påverka självmordsförsöksstatistiken.

Tabellen på sidan 8 visar självmordsförsök (säkra och osäkra) i Sverige 1987-2016 inom olika åldersgrupper. Antal personer som skrivits ut från slutenvård.

Årtal	Antal självmordsförsök i Sverige i olika åldersgrupper					Självmordsförsökstal per 100 000				
	15-24	25-44	45-64	65+	Totalt	15-24	25-44	45-64	65+	Totalt
1987	1869	3989	1827	931	8616	158,1	164,3	100,1	62,0	124,2
1988	1756	3697	1758	911	8122	148,1	152,2	95,4	60,1	116,5
1989	1909	3660	1753	973	8295	161,3	150,4	93,5	63,7	118,2
1990	1675	3408	1698	960	7741	142,6	139,7	88,8	62,4	109,6
1991	1595	3261	1686	993	7535	138,0	133,5	86,4	64,2	106,2
1992	1586	3191	1668	977	7422	140,0	130,7	83,7	63,0	104,3
1993	1608	3253	1786	999	7646	144,5	133,3	87,8	64,3	107,1
1994	1776	3458	1947	1038	8219	161,1	141,7	93,8	66,7	114,6
1995	1816	3543	2109	1073	8541	166,7	146,5	101,0	70,4	119,9
1996	1865	3460	2056	1007	8388	172,6	142,0	96,0	64,5	116,2
1997	1329	2508	1391	694	5922	125,0	102,9	64,2	44,5	81,9
1998	1486	2532	1506	665	6189	142,0	103,9	68,6	42,7	85,5
1999	1728	2712	1589	727	6756	167,2	111,1	71,4	46,9	93,2
2000	1780	2683	1661	787	6911	173,3	109,8	73,6	50,8	95,0
2001	1976	2939	1888	798	7601	191,5	120,2	82,6	51,6	104,0
2002	2020	2846	1899	784	7549	193,5	116,6	82,1	50,6	102,8
2003	2134	2846	1891	741	7612	200,7	116,7	81,0	47,7	103,0
2004	2450	2899	2007	870	8226	225,3	119,0	85,3	55,6	110,6
2005	2552	3162	2143	898	8755	229,2	129,8	90,4	57,0	116,8
2006	2700	3150	2185	831	8866	236,1	129,5	92,0	52,8	117,8
2007	2958	3192	2210	872	9232	251,1	130,7	92,5	54,7	121,4
2008	3003	3369	2353	928	9653	248,6	137,7	98,2	57,0	125,7
2009	2871	3273	2278	843	9265	232,9	133,6	94,8	50,5	119,5
2010	2672	3064	2219	864	8819	214,2	125,1	92,1	50,4	112,8
2011	2738	3054	2241	914	8947	219,6	124,6	92,8	51,9	113,6
2012	2658	3126	2247	1054	9085	214,8	127,3	92,8	58,3	114,7
2013	2432	3039	2266	961	8698	198,7	123,1	93,3	51,9	109,1
2014	2309	2915	2054	977	8255	191,3	116,6	84,5	51,6	102,8
2015	2132	2824	1907	987	7850	179,3	111,1	78,2	51,1	96,9
2016	2074	2713	1972	1015	7774	176,6	104,7	80,2	51,7	95,0

Män

Könsskillnader finns för både självmord och självmordsförsök men med motsatt relation. När det gäller självmordsförsök är det kvinnorna som är i majoritet. Könskvoten, dvs. mäns självmordsförsökstal delat med kvinnornas är cirka 0,7, vilket innebär att för varje man med självmordsförsök är det 1,4 kvinnor som försökt ta sitt liv. Könskvoten varierar med åldern och sjukhusvårdade självmordsförsök bland de äldsta (över 64 år) är nästan lika många bland män och kvinnor, medan kvinnors självmordsförsökstal är mer än två gånger högre i den yngsta gruppen. År 2016 var självmordsförsökstalet 78 bland män 15 år och äldre, vilket motsvarar 3 183 män som vårdats på sjukhus för självmordsförsök.

Självmordsförsök (säkra och osäkra) i Sverige per 100 000 invånare. Män i olika åldersgrupper.

Antal personer som skrivits ut från slutenvård.

Självmordstalen bland män var tidigare (1987-1998) högst i gruppen 25-44 år, men har sedan övergått till att vara högst bland de yngsta (15-24 år). Sedan 1997 ses dock stigande tal i alla fyra

åldersgrupperna, speciellt då bland de yngsta. Men sedan 2010 har självmordsförsökstalet bland unga män (15-24 år) sjunkit avsevärt.

Tabellen på sidan 9 visar självmordsförsök (säkra och osäkra) i Sverige 1987-2016. Män i olika åldersgrupper. Antal personer som skrivits ut från slutenvård.

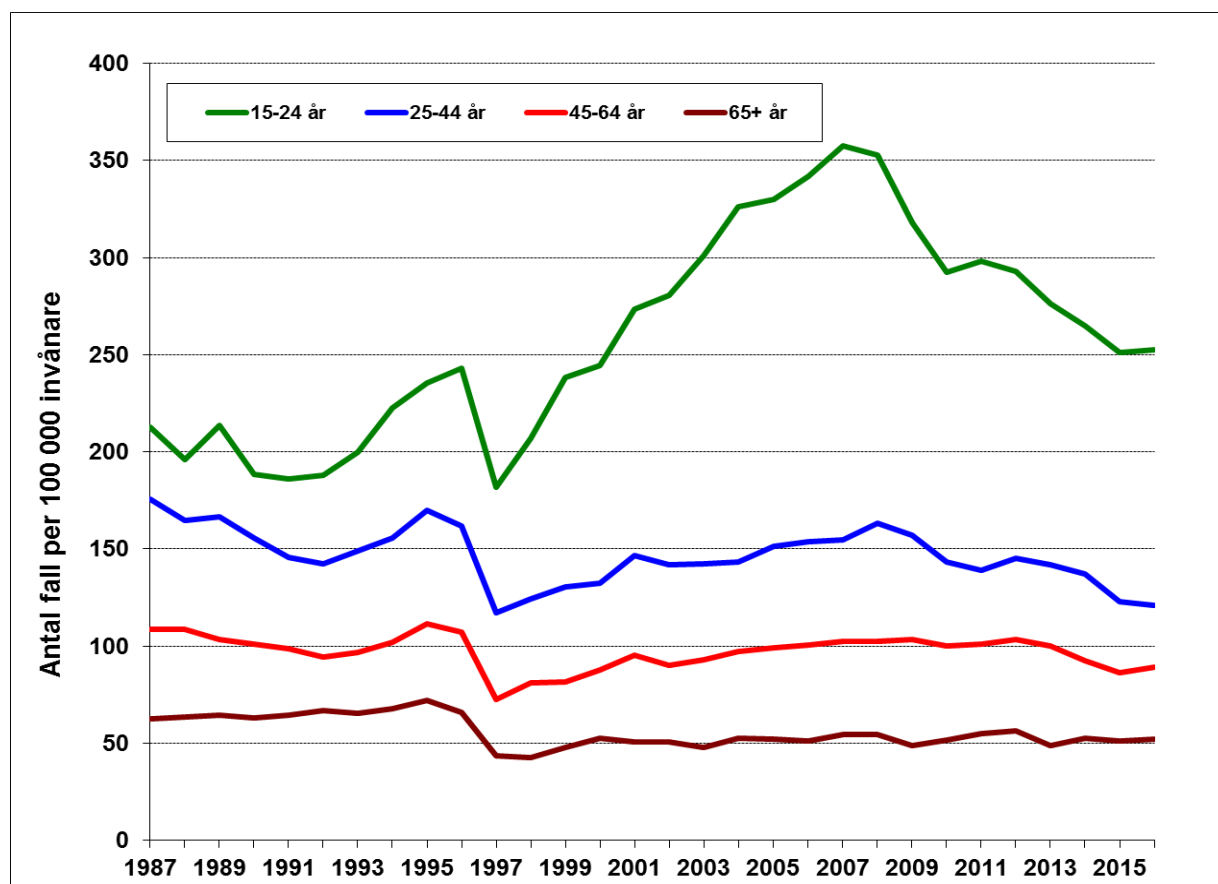
Antal självmordsförsök: män i olika åldersgrupper						Självmordsförsökstal per 100 000				
Årtal	15-24	25-44	45-64	65+	Totalt	15-24	25-44	45-64	65+	Totalt
1987	643	1906	828	396	3773	106,2	153,6	91,4	61,5	111,1
1988	622	1742	752	360	3476	102,5	140,3	82,0	55,5	101,8
1989	676	1679	782	408	3545	111,5	135,0	83,7	62,5	103,1
1990	597	1553	732	405	3287	99,2	124,4	76,7	61,7	95,0
1991	544	1523	726	420	3213	92,0	121,9	74,4	63,7	92,4
1992	545	1494	728	381	3148	94,1	119,6	72,9	57,7	90,3
1993	520	1479	804	417	3220	91,5	118,5	78,8	63,2	92,1
1994	575	1603	895	430	3503	102,1	128,4	86,0	65,1	99,7
1995	562	1537	953	439	3491	101,0	124,2	90,8	68,2	100,1
1996	580	1532	914	414	3440	105,1	123,0	84,9	62,6	97,3
1997	384	1112	611	301	2408	70,7	89,3	56,0	45,5	68,0
1998	428	1050	623	284	2385	80,0	84,3	56,4	43,1	67,3
1999	524	1151	686	299	2660	99,2	92,4	61,2	45,5	74,9
2000	552	1098	679	318	2647	105,1	88,0	59,8	48,4	74,2
2001	597	1182	808	349	2936	113,1	94,8	70,2	53,0	81,9
2002	590	1152	867	337	2946	110,5	92,5	74,4	50,9	81,7
2003	572	1148	816	316	2852	105,1	92,3	69,3	47,4	78,5
2004	720	1187	874	402	3183	129,3	95,7	73,6	59,6	87,0
2005	759	1355	977	435	3526	133,1	109,2	81,8	63,7	95,6
2006	795	1314	1000	378	3487	135,6	106,0	83,5	55,3	94,1
2007	907	1343	997	384	3631	150,1	107,8	82,8	55,0	96,8
2008	928	1411	1138	434	3911	149,7	113,0	94,3	60,5	103,1
2009	961	1387	1045	390	3783	152,1	111,0	86,3	52,7	98,7
2010	894	1345	1023	375	3637	139,8	107,6	84,3	48,9	94,0
2011	926	1387	1030	382	3725	144,8	110,9	84,6	48,2	95,5
2012	893	1377	1005	498	3773	140,6	110,0	82,3	60,9	96,1
2013	787	1321	1062	471	3641	125,2	105,0	86,8	55,9	92,1

2014	756	1237	939	438	3370	121,7	97,0	76,5	50,6	84,5
2015	686	1298	864	452	3300	111,8	100,1	70,2	51,0	81,9
2016	646	1183	887	467	3183	106,2	89,3	71,5	51,6	78,1

Kvinnor

Majoriteten av självmordsförsök i samtliga åldersgrupper kan tillskrivas kvinnor, även om skillnaden mellan könen minskar med åldern och är ganska marginell över 65 års ålder.

Självmordsförsökstalet för kvinnor 15 år och äldre var år 2016: 112, vilket motsvarar 4 591 kvinnor som behandlats i slutenvård för självmordsförsök.

Självmordsförsök (säkra och osäkra) i Sverige 1987-2016. Kvinnor i olika åldersgrupper. Antal personer som skrivits ut från slutenvård.

Bland kvinnor stiger andelen med självmordsförsök med sjunkande ålder, och till skillnad från män har relationen till ålder varit konsekvent under hela perioden 1987-2016.

Sett till hela perioden är det endast bland kvinnor i åldern 15-24 som självmordsförsökstalen stigit. Med ett kortare tidsperspektiv, 1997-2008, har talen ökat i samtliga åldersgrupper, obetydligt bland de äldre, och dramatiskt bland kvinnorna i åldern 15-24 år. Men sedan 2008 har självmordsförsökstalet bland unga kvinnor (15-24 år) sjunkit kraftigt.

Tabellen på sidan 11 visar självmordsförsök (säkra och osäkra) i Sverige per 100 000 invånare. Kvinnor i olika åldersgrupper. Antal personer som skrivits ut från slutenvård.

Årtal	Antal självmordsförsök: kvinnor i olika åldersgrupper					Självmordsförsökstal per 100 000				
	15-24	25-44	45-64	65+	Totalt	15-24	25-44	45-64	65+	Totalt
1987	1226	2083	999	535	4843	212,6	175,5	108,7	62,3	136,7
1988	1134	1955	1006	551	4646	196,1	164,6	108,6	63,5	130,5
1989	1233	1981	971	565	4750	213,6	166,6	103,3	64,5	132,6
1990	1078	1855	966	555	4454	188,2	155,6	101,0	62,9	123,6
1991	1051	1738	960	573	4322	186,2	145,7	98,4	64,6	119,4
1992	1041	1697	940	596	4274	188,0	142,3	94,5	66,9	117,7
1993	1088	1774	982	582	4426	199,9	148,9	96,8	65,2	121,5
1994	1201	1855	1052	608	4716	222,7	155,6	101,7	67,9	128,8
1995	1254	2006	1156	634	5050	235,4	169,8	111,2	72,0	139,0
1996	1285	1928	1142	593	4948	243,0	161,8	107,3	65,9	134,3
1997	945	1396	780	393	3514	181,7	117,1	72,4	43,7	95,2
1998	1058	1482	883	381	3804	206,7	124,3	80,9	42,4	103,0
1999	1204	1561	903	428	4096	238,4	130,6	81,7	47,9	110,7
2000	1228	1585	982	469	4264	244,7	132,4	87,7	52,6	115,0
2001	1379	1757	1080	449	4665	273,6	146,7	95,3	50,5	125,3
2002	1430	1694	1032	447	4603	280,4	141,6	90,0	50,4	123,1
2003	1562	1698	1075	425	4760	300,8	142,1	92,8	47,9	126,6
2004	1730	1712	1133	468	5043	326,0	143,4	97,1	52,6	133,3
2005	1793	1807	1166	463	5229	330,0	151,2	99,2	51,8	137,3
2006	1905	1836	1185	453	5379	341,8	153,9	100,6	50,9	140,9
2007	2051	1849	1213	488	5601	357,6	154,6	102,4	54,4	145,4
2008	2075	1958	1215	494	5742	352,7	163,3	102,2	54,3	147,8
2009	1910	1886	1233	453	5482	317,9	157,2	103,4	48,9	139,9
2010	1778	1719	1196	489	5182	292,5	143,3	100,0	51,6	131,2
2011	1812	1667	1211	532	5222	298,3	138,9	101,0	55,0	131,4
2012	1765	1749	1242	556	5312	292,9	145,3	103,4	56,3	132,9
2013	1645	1718	1204	490	5057	276,4	141,8	100,0	48,6	125,9

2014	1553	1678	1115	539	4885	265,0	136,9	92,5	52,5	120,8
2015	1446	1526	1043	535	4550	251,3	122,7	86,3	51,3	111,7
2016	1428	1530	1085	548	4591	252,3	120,9	89,2	51,8	111,8

Samband mellan självmordsförsök och självmord bland unga människor

Självmord och självmordsförsök bland barn och unga vuxna har studerats i en doktorsavhandling från 2000 (Hultén A. Suicidal behaviour in children and Adolescents in Sweden and some European countries. Epidemiological and clinical aspects. Thesis, Karolinska Institutet, Stockholm 2000.). Bland annat visades att det bland unga i åldrarna 15-24 år fanns en samvariation mellan förekomsten av självmord och självmordsförsök för både pojkar och flickor (män och kvinnor) i Sverige och andra europeiska länder. Sambandet var starkast för pojkar. Det finns därför anledning att uppmärksamma självmordsförsök, särskilt bland pojkar, eftersom risken för självmord är störst för den gruppen.

Uppföljningar av unga personer som gjort självmordsförsök har visat att risken för ett nytt självmordsförsök är som störst under de närmaste månaderna efter försöket, och reduceras drastiskt inom ett år. Bland unga som gjort upprepade självmordsförsök, var det närmare en tredjedel som gjorde ett nytt försök inom en fyraårsperiod, medan ungefär 10 procent i gruppen med ett första försök gjorde ett nytt försök under samma uppföljningsperiod. Antalet tidigare självmordsförsök har alltså stor betydelse för återfallsrisken.

Flickor gör oftare självmordsförsök än pojkar, men pojkar dör oftare i självmord. Man frågar sig varför? Säkert finns det flera orsaker. Ett självmordsförsök bland flickor kanske oftare är ett sätt att söka hjälp och kommunicera med sin omgivning i trängda lägen. Pojkar och unga män uttrycker sin spänning, ångest och psykiska ohälsa på annat sätt och väljer våldsammare självmordsmetoder, som skjutning eller hängning, vilket med stor sannolikhet resulterar i fullbordat självmord.